
REGÉNYEK,
ELBESZÉLÉSEK
ÉS
DRÁMAI
MŰVEK

A SZERENÁD

SZENTELEKY KORNÉLNAK KÜLDÖM

1.

Ott ültek együtt hárman a kisvárosi kocsmá félreeső sarkában. Szélesen keringő, álmos füstfelhő, összevegyülve áporodott alkoholgőzzel, terpeszkedett rájuk és táncolta körül a végsőket pislákoló, piros lámpákat. A nyers faragású asztalon a csorba poharakban gyanús, olcsó löre szunnyadozott.

Nagylaky Mózes, a hegedűvirtuóz, annyi pétervári, bécsi, majd debreceni és szekszárdi sikerek hőse, fejét öklére támasztva, félig rajta feküdt az asztalon. Koponyáján néhány jobb időkből visszamaradt hajfürt imbolygott, sőt az egyik, indokolatlan merészséggel, fiatalosan a homlokába is csapódott. A ruhája – no de ez igazán nem fontos, hiszen a kocsmá többi vendége sem öltözködött éppen az utolsó divat szerint. De ez a színehagyott, sóhajtó zsakett nagy szerepet játszott a hegedűvirtuóz életében, mert ha elgondoljuk, hogy a kiváló művész húsz éven át, az összes nagyvárosi pódiumokon is, megható hűséggel ragaszkodott ugyanehhez a ruhadarabhoz, úgy egyszerre élénk villog az a rejtelmesnek látszó ok, amiért Nagylaky Mózes, az élehetetlen zseni, esténként ott volt látható a kisvárosi kocsmájának egyik félreeső sarkában, fejét öklére támasztva, és félig rajta feküdvén az asztalon. A hegedűművész közel járt már az ötvenhez, de csak a hegedű művészetét nem kívánta megtanulni.

A másik asztaltárs Jójárt Dénes volt. Húszéves lehetett. Dús haja büszkén hullámozott ég felé, és rózsás arcán ünnepélyes komolyság és szilárd öntudat ült. Jójárt Dénes vékony teste bizonytalanul zöld ruhába volt szorítva, kissé horpadt melle fölött széles, fekete selyemcsokor lebegett, amely alól, derűs kíváncsisággal, fehér ingének egy csücske kandikált ki. Amint ezekből következik, Jójárt Dénes hivatásos drámaírónak tudta magát.

A harmadikat, aki valamikor régen Oroszországból szakadt ide, az egész városban csak Nikolájnak hívták. Nikolájt egyébként nem tartották egészen tökéletesnek, sőt az utcagyerekek akárhányszor gúnyolódva követték, amikor esetlen gesztusok között, fennhangon önmagával vitatkozott, és látszólag ok nélkül többször hangosan felkacagott. Nikoláj a hóna alatt állandóan egy citerát hordott, és ez a citera is esténként ott volt látható

a korcsmában családi asztalon, szinte odasimulva gyöngéd tulajdonosához.

Ezt a Nikolájt a másik kettő a világ legnagyobb bölcsének tartotta.

2.

Koccintás nélkül, csöndesen iddógáltak.

Halkan tört ki a szó a hegedűművészből:

– Uraim – mondotta keserűen –, én megölöm magamat.

Nikoláj éktelen nevetésbe kezdett:

– Ugyan! Hát érdemes egy leány miatt? Érdemes az egész világ miatt? Az ember születik, egy ideig kocsmázik, aztán úgyis meghal. Minek itt erőlködni?

És hosszú körmeit végighúzta a citera húrjain, aztán a felsikító zavaros hangáradatot még nagyobb röhejjel kísérte.

De Jójárt Dénes aggódva nézett a művész elborult szemébe. Nagylaky Mózes egy idő óta állandóan emlegette az öngyilkosság tervét. Ez gyanús volt, fölötte gyanús. És a drámaíró, aki úgy érezte, hogy már hivatásánál fogva is mélyen belátott az emberi lélekbe, ebben a lélekben ezúttal határozott alakban látta kibontakozni a végzetes szándékot.

– Nem szabad ilyenre gondolnia, művész – mondotta férfias komolysággal. – Hiszen nincs is oka rá. Az a lány biztosan szereti önt, egészen biztosan szereti.

Nagylaky Mózes szemében öröm lobbant:

– Gondolja? Őszintén gondolja?

– Esküt teszek rá.

– Miből gondolja?

– Miből? Istenem, miből? Én ránézek egy nőre, és máris tudom, hogy szerelmes-e vagy sem. Ez a szakmámba vág. Meg aztán, minden leány csak boldog lehet, ha ilyen nagy művész szeretmet érez iránta.

Ez az utolsó érvelés határozottan hatást tévesztett, mert Nagylaky Mózes bosszúsán legyintett a kezével. De utóbb derűs szemmel mondta:

– Ez a lány egy szent. Ma is, amint végigtipogott az utcán, lesütött szemekkel... olyan volt, mint a megtestesült imádság, pontosan olyan. És ön tényleg azt hiszi, hogy szeret?

A drámaíró ellentmondást nem tűrő hangon felelte:

– Ebben kételkedni sem lehet.

De Nagylaky Mózesnek még mindig voltak aggályai:

– Nézze csak, uram, ha ez a leány igazán szeret, miért nem néz sohasem a szemembe? Igaz, ha látom, én is lesütöm a szememet, de azért mégis megérezném, ha rám nézne. Tud ön erre magyarázatot?

Jó járt Dénes válaszolni akart, de Nikoláj most megint végignézett a citera húrjain, és a kirobbanó vad bongás közben röhögve kiáltotta:

– Szerelem, mindig csak szerelem. Ha az embernek megbolondul az esze, akkor örültek házába viszik, de ha a szíve bolondul meg, akkor szabadon hagyják. Hol itt az igazság?

Nagylaky Mózes meghökkenve nézett Nikolájra, a drámaíró pedig oktató ábrázattal fordult feléje.

– Nikola úr – mondta –, ezt a kérdést nem lehet bölcsességgel elintézni. Mi most itt az érzések finom hagszerén játszunk, és ezt a művészetet hideg ésszel felfogni sem lehet. – Aztán a tapasztalt emberek finom mosolyával újból Nagylaky Mózes szemét kereste:

– Az a leány éppen azért nem néz önre, mert szereti. És mert romlatlan és gyermeteg, mint...

A drámaírónak e késői éjszakai órában egyetlen hasonlat sem jutott eszébe. Felvette a borospoharat, és gondolkozás helyett megfontoltan inni kezdett.

A művész is akart valamit mondani. De előbb ő is megfogta a borospoharat, és bosszúsán iddógált belőle.

Nikoláj szintén.

Nagylaky Mózes most megigazította nyakát a gallérjában, mint aki valami nagy kijelentésre készül, aztán belcekezett:

– Arról van ugyanis szó, uraim... tudniillik... mert egy leány szívét külső eszközökkel is meg kell nyerni... ha mi ma éjjel a drága leánynak éjjeli zenével kedveskednénk... lovagi cselekedet volna... tudniillik... noha bizonyos, hogy az ő romlatlan lelke...

A drámaíró lelkesen közbeszólt:

– Nagyon helyes, és feltétlenül szükséges is. Szaladok a lakására, és már hozom is a hegedűjét.

De Nagylaky Mózes gyöngéden visszanyomta a rohanni készülő drámaíró.

– Ugyan, hova gondol? Hogy én hegedüljek az édesnek a saját hangszeremen, amellyel pénzt kerestem? Ez lehetetlen. A kezem sem volna biztos, a szívem is nyugtalanodna... De itt van Nikoláj úr, és itt van a citerája. Majd Nikoláj úr lesz oly kegyes...

Nikoláj sötéten nézett a művészre. Majd hevesen előredobta a vállát, és dühösen kiáltozta:

– Márpedig én senki lányának nem muzsikálok. Az egérnek a szobámban igen, a tücsöknek a falban igen, mert azok értik a muzsikámat, de egy lánynak nem. Tud ez szeretni muzsika nélkül is.

Ezzel nagyot az asztalra, és félig hangosan mormogta tovább: Nem én, nem én!

Most Jójárt Dénes vette át a szót:

– Nikoláj úr – mondotta –, ön meg tudná tagadni a művésznek ezt a baráti szolgálatot! Hát lehetséges ez?

A művész kérő hangon hozzáfűzte:

– Nikoláj úr, hiszen ön barátom!

Nikoláj szégyenkezve az asztalra nézett. Aztán bizonytalan mozdulattal felállt, és a citerát a hóna alá vette.

– Mehetünk! – mondotta halkan.

Fizettek és indultak.

3.

Az utca mint hosszú, fekete szalag nyúlt el előttük.

Nagylaky Mózes apró pipára gyújtott. Jójárt Dénes cigarettázott. Nikoláj pedig füttyörészve haladt előre.

Egymástól nagy távolságban, magas oszlopon, két bánatos lámpa unottan őrizte az éjszakát.

Kutyavonítás.

Egy kávéházban, amint nyílt az ajtaja, öreg valcer hamis ütemei vágódtak ki az utcára.

Jójárt Dénes nagy élénken valamit magyarázott a művésznek. Nikoláj a beszéd nem érdekelte, ő rendületlenül tovább füttyörészett.

Részeg ember került elébük. Nagy körben megemelte a kalapját, és dülöngve továbbhaladt. Nikoláj röhögve nézett utána.

A hosszú utca sarkán megálltak. Itt lakott a leány. Egy percig az ablak alatt sugdolóztak, de akkor tanácsosabbnak vélték, a sarkot megkerülni, és ott folytatni a megbeszélést.

Arról volt szó, hogy a játékhoz a citerát valahová el kell helyezni, s a drámaíró baráti önfeláldozással rögtön felajánlotta a hátát, mint amely a célnak tökéletesen meg fog felelni. Nagylaky Mózes

inkább amellet volt, hogy a citerát ketten a kezükben tartsák. Komoly susogó szavak cserélődtek.

Most hirtelen a sarok mögül különös zörejt hallottak, mintha közvetlen közelben ablakot nyitottak volna. A suttogás elakadt. Ők hárman összenéztek.

A zörej még erősebben megismétlődött. Semmi kétség: a leány ablaka felől jött. Három sovány nyak nyújtózkodott a sarok leshe-lyéből az ablak felé.

Az ablak kinyílt, egy másodperc – és egy ürge férfialak ugrott ki belőle. Már szaladt is egyenesen abba az irányba, ahonnan ők hárman jöttek. Az ablak ismét becsukódott.

Nagylaky Mózesnek a pipa kiesett a szájából, Jójárt Dénesnek a torkában dobogott a szíve, Nikoláj ujjai zavartan a citera húr-jain táncoltak.

A drámaíró felemelte a pipát, és átnyújtotta a művésznak.

Aztán szóltanul visszafelé indultak.

4.

Egymás mögött mentek a némán, szinte holtan alvó utcában. Elöl, sötét arccal, Nagylaky Mózes haladt, és feje szinte a melléig lógott. Utána Jójárt Dénes lassú léptei kopogtak a kemény köve-zeten. Ő szüntelenül a körmeit rágta, ami nála mély tépelődés jele volt. Hátul Nikoláj ballagott, aki élénk érdeklődéssel a kialvó csil-lagokat figyelte.

Valahol kakas kukorékol.

Az egyik saroknál Nikoláj megállt. – Jó éccakát – kiáltotta a másik kettő után, aztán szalutálva eltűnt a sötétben.

A drámaíró érezte, hogy valamit, valami vigasztalót, egy pár meleg szót kellene a művészhöz intézni. De éppen ezt a pár szót nem tudta megtalálni, azt a néhány felszabadító szót, amely a kö-zöttük tátongó, félelmes csöndet meg tudta volna törni.

Hajnalodott. Egy parasztszekér zörgött előre, lomha törtetéssel.

Jójárt Dénes agyát szomorú gondolatok járták át. Eszébe jutott a művész sűrű, keserű fenyegetése: Megölöm magam! Most már biztos, hogy megteszi, és pedig nyomban, amint hazaér. A drá-maíró tele volt aggállal, sőt már egészen tisztán ott látta Nagyla-ky Mózes a ravatalon, amelynek egyik oldalán ő szomorkodik, másikán pedig Nikoláj áll, lehajtott fejjel, hóna alatt a citerával.

A művész lakása elé érkeztek. A drámaíró a válságos percben még mindig szavakat keresett, de ezúttal is hiába.

Melegen megrázta a művész kezét. Aztán meghatottan még egyszer megrázta a kezét.

5.

Másnap este ott ültek együtt hárman a kisvárosi kocsmá félre-eső sarkában. Szélesen keringő, álmos füstfelhő, összevegyülve áporodott alkoholgőzzel, terpeszkedett rájuk és...

Koccintás nélkül, csöndesen iddogáltak.

Halkan tört ki a szó a hegedűművészből:

– Uraim – mondta keserűen –, én megölöm magam.

Nikoláj éktelen nevetésbe kezdett...

Borsódi Lajos

PORRÁ TÖRÖTT ÉLET

(IDŐK ÉS ESEMÉNYEK KERESZTMETSZETE)

Ki bandukol a behavazott országutakon, kinek szemében fér el a mennyboltozat, ki érzi, hogy lúdbőrzik a fagyos halálfélelem a tömegeken, és ki mer leülni az asztalához, regényhősök jellemét farigcsálni, mikor az acéltoll eltűnt, és a regényíró ujjai idegesen futnak végig az írógép billentyűin? A bácskai puszták fagyos lehetete, a Szahara síkján a nyár forrósága, idő és tér egyszerre tolnak elő a kozmoszból, és akinek idegein végigtáncol a tragédiák ijesztő hangzavara, tudna-e most nyugodtan János bácsi subájáról mesélni, a milliomos fiú szerelméről, a herceg és varrólány romantikájáról, vagy izgalmukban is polgári nyugalmat lehelő vadászkalandokról? Nem halljátok, hogy üvölt a rádió hangzavara, Párizs és Berlin kiáltanak valahonnan a messzire nyúló ürességből, Moszkva aggitál, és a londoni jazzband bizsergeti a rossz idegeket. A regényíró összeborzong, felveszi a kabátját, és a befagyott Duna síkján a Volga messzire kanyargó völgyeit látja, az égbolthoz futó bácskai róna teli fehérségén Szibériát érzi integetni, a piacok nancsai Spanyolországot rikoltják, a datolya Afrika forró levegőjét és a rabszolgák jajsavát cipeli, itt fut össze szemünk előtt az egész világ, hiába minden, nem tudjuk kivonni magunkat az egybekapcsolódó szálakból, életek ezer érverése ömlik egybe, szívek és gépek lüktetése szalad bennünk, és a gazdagok jóllakott nevetése egybekuszálódik a milliók sóhajos jajsavával. Szerb költő és magyar költő, néger költő, vagy kínai, mind azt érzi, amit a bácskai poéta, tudós emberek ma már a gondolat hullámhosszát számítják ki, jaj, hol marad itt a nyelv, hol a botorkáló szavak, és hol marad ebben a nagy összefutásban Kiss Pál szerelme, amely házassággal végződik, vagy Nagy János boldogtalansága, amellyel elvesztett párját siratja. Bizony érezzük, nemcsak az ember porszem, de valahogy az életünk is porrá törött, és nincs még senki, nincsen semmi, aki vagy ami összefogná, egyetlen nagy teremtő erővel lüktető masszába gyúrná ezt a porrá törött életet. Vannak, akik tallóznak a porszemek között, de ki tagadhatja, hogy a milliórd atom mégis együvé akar futni, az élet akar lenni és nem holt anyag. De káosz van még, sötétség, és a szimbolikus hajnalt tudatosan milliók lesik és várják. Fenn a levegőben repülőgépek énekelnek (jaj, mire készülnek?), lenn a földön vonatok huhognak,

autók bögnek (jaj, mit kergetnek olyan céltalanul?), amikor az újak futni kezdenek az írógépen. Berlinben egy magyar mérnök dolgozott évekig a képrádió, és a hírlapok beharangozzák, hogy nemsokára szemünk előtt peregnék le a New York-i mozik előadásai, avagy a kínai polgárháború nagy eseményei (nem utolsó dolog a patánok agyonveretése sem, ebből is tanulhat az európai szem, amely eddig nem ebből, csak azt tanulta látni).

Író, ülj az írógéped mellé, anyag legyen a képrádió, te légy a vevő- és az adóállomás, és induljanak el ujjaid, gyorsan és ügyesen a billentyűkön. Nézd meg ezt a porrá törött életet, fond össze a képek sorát, mondatmasszákat gyúrd belőlük, és tartsd azok elé, akik nemcsak szórakozni és időt agyoncsapni akarnak, hanem épülni is, meglátni dolgokat, és emberibb embert nevelni magukból. Író, nagy a te hivatásod, költők, minden szavatok súlyos legyen. Aki ma szavakkal játszik, az csal, aki ma szépet kerget, az nem teljes ember.

Nézzétek hát ezt a képrádiót, itt fut össze millió mai érverés, itt hangzik el a furcsa kacaj, itt kovácsolódik eggyé ezernyi tragédia.

Képek masszaja – amelynek arca van – idők és események keresztmetszete – ez a ma regénye.

A rádió lámpásai már égnek, bekapcsoljuk az első állomást.

A fegyenc valamikor olyan volt, mint a többi ember. Olyan volt, mint a körülötte élő társadalom minden más tagja. Semmi-ben sem különbözött tőlük. Úgy élt, úgy szeretkezett, olyanok voltak az erkölcsi is, mint a többinek. Egyetlen bűne az volt, hogy nem kapott munkát, és éhezett. Éhezett, és mint a természet minden más élő lénye, igyekezett segíteni magán. Természetesen abban különbözött a többi élőlénytől, hogy ember volt, és mint ilyen társadalomban élt, amelynek megvolt a maga rendszere. Mikor aztán segített magán, összeütközésbe került a rendszerrel. Elbukott. Az emberi társadalom olyan furcsán van megalkotva, hogy az elbukottakat felemelés és nevelés helyett megbünteti. Kizárja magából. Bekeríti őket, kimondja rájuk a szigorú szentenciát, és végük van. Elvesztik a becsületüket.

A fegyenc bekerült a sárga falak közé, és itten kiszáradtak a gondolatai, mint a szikes földben a vetemény. Csak vegetált és dolgozott. Dolgozott és reménykedett. Hogy talán egyszer mégis kiszabadul majd innen.

És eljött ez az idő is. Egy napon megnyílt előtte a börtön ajtaja. Épp pénteki nap volt, a fogházban sárga babot adtak ebédre. Evés után a fegyencet néhány társával együtt beszólították a fogházfelügyelő irodájába.

– A társadalom különös kegyben részesít benneteket. Örömnep van, és a ti bűneitek is megbocsáttatnak. Mehettek, szabadok vagytok.

Ezt mondotta a fogházfelügyelő. A fegyencek egy percre csak álltak. A fejükben úgy búgtak a szavak, mint a harangszó. Szédültek, és csak a sapkát forgatták a kezükben.

Künn az utcán csípős, fagyos volt a szél. Az európai fagyhullám – így mondták a meteorológiai intézetek – ekkor száguldott végig az országokon. A fegyenc ragyogó arca szívta magába a téli nap-sugarat, mint a spongeya. Zsebében zörgött az aprópénz.

A szemében, a szeme ragyogásában minden ott volt, ami az életet jelentette; feleség, meleg tűzhely, gyerek. Jaj, a gyerek! Mennyit is nőtt azóta? A kicsi is gügyöghet már! És az asszony, a puha, drága asszony, a feleség, a meleg cipókarjai, a hitvesi ágy, amely helyett csak kemény derékaljat kapott éveken keresztül.

Az állomáson kijelentették neki, hogy nem megy a vonat. A hó eltorlaszolta a pályákat.

A levegőben nagy büszkén búgott egy repülőgép. Hová és merre ment, ki tudja? A fegyenc fél óra alatt hazarepülhetett volna rajta.

A szíve kalimpált. Nem, nem várhat reggelig. Az állomás bagószagú volt, összeköpködött és hideg.

Vékonyka kabátját összébbhúzta, és elindult. Ment, rohant az országúton, fölélje az alkony, rázuhant az éjszaka. A fegyenc nem érzett semmit. A fagy könnyeket sajtol a szeméből, és ezeken a könnyecseppeken egyre csak az otthon meleg, piros lámpáját látta ragyogni. Ment, ment, ment. Éjfél volt már, csontig füttyült az északi szél. A fegyenc csak ment. Ment, amíg összerogyott.

Másnap reggel bukkantak csonttá fagyott hullájára.

Tovább.

A Tisza partján úgy fújt a szél, mintha fizették volna. Húszfokos hideg. Az unatkozó ember bőrkabátban bandukolt végig a parton, és a vállán ott fityegett a vadászpuska. Pompás, német gyártmány, a technika legújabb vívmánya. Az unatkozó ember szemében a szelídség békegalambja turbékolt, család és jólét dombolt a mell mélyén. Jószívú ember volt. Csak unatkozott kisé, és ezért járt vadászni.

A levegőben vadludak húztak. Felnézett, és megvetően bigygyesztett a szájával. Nem ezt kereste.

Keményen fagyott. Az órák úgy vánszorogtak előre, mintha minden perc külön odafagyott volna a levegőhöz. Az unatkozó ember kezdett türelmetlenkedni.

Végre.

Különös szárnyas húzott el a közelében. A fagy egészen fáradttá tette, szelíddé. A vadász szemében valami ősi tűz vilant. Lekapta a puskát, és lőtt. A madár lehullott. A vadász odarohant.

– Tűzok – kiáltotta boldogan. – Tűzok! Húsz éve nem löttek ilyen nagyszerű madarat a környéken.

Diadallal vitte be magával a trofeumot. Odahaza kenőccsel kente be a lábait, és halkán káromkodott. A madár ott terült el az asztalon, véresen és élettelenül. Másnap a vadászbanketten is úgy feküdt. Megcsodálták, és tósztokat mondtak. Minden nagyszerű volt, gyönyörű, és az unalom is elmúlt. Csak a fagyás viszketet nagyon a lábán.

Hajnalig húzta a cigány.

A postás hosszú esztendőök óta ült a vasúti kocsiban, és a leveleket szortírozta. A forró nyár éppúgy a levelek tömege mellett találta, mint a dermesztő fagy. A szolgálat hosszú volt és nehéz. A postás esztendőök óta szolgálatban volt, pár óra maradt az alvásra, aztán megint a lélekmozgató utazás. Levelek szortírozása.

A huszonöt fokos hideg már huszonnégy órája beretválta a postakocsi tetejét. Minden hiábavaló volt, a fűtés melegkalóriái percek alatt rohantak ki a vékony falakon. A vonatok hatalmas

késésekkel közlekedtek, és alvásra még kevesebb idő maradt, mint azelőtt. Egyre kevesebb idő. De a postás maga volt a virrasztó lelkiismeret. Ezer és ezer levelet szortírozott. Gyász hírek futottak el az ujjai között, szerelmes levelek, esztendőök óta várt találkozások hírei, milliós üzletek levelei, minden, amit csak az élet írásban, levélben jelenthet.

A postás maga volt a virrasztó lelkiismeret.

Künn vaksötét volt, és a vonat rohant. Egy teljes órát állt egy kis állomáson, és most be akarta hozni az amúgy is nagy késést. A vonatvezető is meleg szobára vágyott, a mozdonyvezető is, a fűtő is. A postás is, aki leragadó szempillákkal egyre csak a leveleket szortírozta. Jön a legközelebbi állomás, és akkor ki kell adni a zsákot. És megint előről kezdeni az egészet.

És ebbe a nagy rohanásba egyszerre ezer ablak csörömpölt bele. A kocsik megtorpantak és egymásra futottak. A postás homlokán mély sebből patakzott a vér.

Most már aludt. Fáradtan elcsitultan. Fényképész is jött, kíváncsi riporterek, akik meg akarták tudni, hogyan is történt a szerencsétlenség.

A postás csak feküdt az ágyon, homlokán hatalmas kötés, amely alól szivárgott a vér. Mikor az egyik riporter megkérdezte, hogy mit tud az összeütközésről, a virrasztó lelkiismeret csak ennyit mondott:

– Fáradt vagyok, aludni, aludni.

De nem hagyták. Egyre jöttek hozzá és kérdezték. És a postás egyre csak hajtogatta:

– Aludni, aludni.

– Biztosan az esztét vesztette – sügta valaki a közelben, és a szemfüles riporter boldogan írta fel a nagy szenzációt a jegyzőkönyvébe.

A postás pedig végre megpihent, és az álom hihetetlen mélységeibe zuhant. Ennyi jutalmat ő is elvárhatott az élettől.

A gazdag főváros közepén hullámozott az élet. Künn a külvárosokban dideregve bújtak össze az emberek. Az éjjeliőr este betakarta két árva gyermekét, a fűtetlen szobában eloltotta a petróleumlámpát, és elindult az éjszakai robotba.

A hőmérő higanyoszlopa egyre lejjebb buk fencezett. A gyártelepen minden órában meg kell forgatni a kulcsot az ellenőrző készüléken, és az éjjeliőr kínosan számlál gatta a múló percek et.

Harminc fok hideg. Reggel hét óra.

Az éjjeliőr meggé mberedve lép be a kunyhóba.

– Itt vagyok, kicsikéim, no, jól aludtatok?

A takaró alatt csend. Csend és furcsa mozdulatlan ság.

Az éjjeliőr odalép és felrántja a vékonyka takarót. A két gyerek teste hideg és kő kemény. Az ember felordít, jeget, havat hoz, dörzsöli a két vézna gyerek testét. Szűköl, vonít, mint a kutya, összesereglenek a szomszédok, a nyomor didergő párái, és sopánkodnak.

– Jaj, jaj, megfagytak a gyerekek! Jaj, jaj, Úristen, mi történt a két gyerekkel!

Másnap két kicsi koporsót tettek le a felcsákányozott fagyos földbe, és aki jó reggeli meleg kávé mellett olvasott, megcsóválta a fejét.

– No de ilyet! Mindig mondtam, hogy nagyon hideg van! Lám, tegnap is megfagyott a külvárosban két kisgyerek.

Semmin sem szabad csodálkozni. Az élet egyszerű, akár a szegény ember kérges tenyere. Az életnek néha mélységei sincsenek.

Csuka Zoltán

LÉLEK ÉS TEST

I.

Kicsit izgatottan vette ki a hőmérőt. Harmincnyolc és felet mutatott. Mégsem ijedezett már annyira a magasba ugró higanytartó. Kereken három hónapja minden este ennyit nyomott a forró-sága. Brünauer doktor azt mondja, egyelőre nincs is kilátás javulásra, Olaszország vagy pláne Egyiptom segíthetne talán, persze ez is csak időlegesen. A tüdejét úgysem adhatják vissza. Esténként sípol és zakatol, mintha huszonhat emeletet mászott volna.

Újabban nagyon félt a magánytól is. Muszáj volt ilyenkor odafigyelnie a meg-megszakadó halk hörgésekre a mellkasban. Míg a kávéházban már a lármától sem hallotta a riasztó, rekedt csipogást a mellében, amely pedig képes volt kiszívni arcából a vért és elvonni a gondolatait mindentől, úgyhogy sokszor már gyanakodva nézegették a többiek.

Aránylag reggel érezte magát legjobban. A láz alábbhagyott ilyenkor, közérzete jó. Május huszonnegyedikén délelőtt tíz órakor frissen ugrott ki az ágyból, mint az egészségesek. Irénnel tizenegy felé találkozik a ligetben. Elővette a tegnapi cédulácskát. Jó szaga volt és rózsaszínű, kicsit el is mélézott felette.

„Tizenegykor. I.” – ez volt az egész. Néha mégis elviselhető az élet, különösen, ha tavasz van és randevú.

Lóri néni hozta a kávé. Lóri néni, aki a legolvatagabb vajas kifliket kente ezen a földön, s hozzá a legbarnább zamatú kávé komponálta, megint zsörtölődött:

– Korábban is lehetne, Lajos úr! Mind elkések a takarítással. Tegnap is kettőkor tetszett hazajönni, és megint nyitva tetszett hagyni a verandaajtót.

– Hagyjon békit, Lóri néni. A reggelit kérem.

Türelmetlen mozdulatot tett. Lóri néni hozta a reggelit.

II.

Irén a ligetben várta. Leültek a kioszkban. Ő nagyon óvatosan, mint mindig, langyos limonádét rendelt, míg Irén vad piros fagyaltot hozatott, amelyből valószínűtlenül nagy darabokat vett a kanálra.

Azután elsétáltak egyikére azoknak a helyeknek, ahol anyyira szeretett Irén. Megbújtak a fázós akácok alatt. Sokszor mint vicces, groteszk Rómeó átszökött a gypet elzáró szigorú dróthuzalon, és nem törődve a csősz képében fenyegető veszedelemmel, sárga sárkánytejet szakított, amit tréfás reverenciával nyújtott át a lánynak. Bánatos orchideákra gondolt ilyenkor, hogy térden állva és furcsa vallomásokat rebegve nyújtaná át valamely özlábú idegen hölgynek, aki drága és fényes ekvipázsból hajolna ki érte és nyújtaná csókra kezét. De ez a hölgy is hasonlított Irénre döbbenetesen.

III.

– Valamit mondani szeretnék – kezdte a fiú bátortalanul, de Irén vadul harapósan lecsókolta a száját.

Öt perc múlva az annyit látott szobában találták magukat.

IV.

Öltözködéseik már nyugodtak voltak és szenvtelenek, Irén ósdiállotta a nadrágtartóját, és sokszor anyáskodott a nyakkendője körül, megigazítván a pisaian ferde csokrot. Emlékezett első találkozásukra, amikor Irén félájultan és verejtékezve kérte, hogy fordulna el. Dühös sietséggel vetkőzött akkor, mint aki a jobbik esze ellenére kénytelen tenni.

Most józan gondossággal tünteti el az áruló pirosságot, és vigyázva hozza rendbe a haját.

– Ha szeret, nem fog irtózni tőlem – gondolta a fiú, és visszavonhatatlanul elhatározta, hogy elmondja ezt a tüdődolgot.

Irén vidáman trillázott, az elbukás mélabúja oly régen elpárolgott már. Megszokta a hónapos szoba pállott illatát is és a háziasszony diszkrét mosolyát, mindent, ami ide tartozik. Otthon volt.

– Tegnap voltam orvosnál – kezdte a fiú –, azt mondta, a tüdőmmel van valami, és hogy korábban kellett volna jönnöm.

Közben figyelte Irént.

– Egy-két évig még húzhatom azért – tette hozzá ügyetlen ciniz-mussal. – Nőszülni persze nem szabad és lehetőleg kerüljem a nőket.

– Az ő érdekükben – nyomta meg a mondatot és ránézett Irénre. Annak csak legördült a pillája, de a színe ugyanaz maradt: hamvaspiros.

– Szegény... – mondta végre, mintha egy harmadikról beszélne.

– Viccelsz, ugye viccelsz? Vannak néha ilyen különös vicceid. Nevetni próbált hozzá. De azért kicsit távolabbra húzódott Lajos-tól.

Most már bizonyosságot akart. Ezek a csukott redőnyű pillák nem engednek olvasni. Kipróbálja. Hogy oda meri-e adni magát most is. A hallottak után.

Irén még mindig mozdulatlanul állt, ahogy a hallott újság lecövekelte. Egy csepp ragadós könny volt csak új az arcán. A blúzát még nem vette fel. Lajos megcsókolta az ingvállból ereszkedő kezét. Gerjedelmet mímelt. Még mozgott benne valami halvány reménységféle, hogy mégsem irtózik majd tőle. Csak nem félti talán a száját az ő fertőző leheletétől. Hiszen a lelke nem tüdőbajos. Az ugyanolyan mélyeket, üdéket lélegzik, mint azelőtt.

Amíg játszott, Irén józanul és komolyan könyökölt mellette, azután felkelt józanul, egy kis szégyenkezéssel talán, de hang nélkül. Egyáltalában nehéz, fűszeres csenddel és verejtékszaggal lett tele a levegő. Idegen és ellenszenves volt minden.

A fiú, mintha attól félne, hogy Irén szimpla egészsége inficiálja az ő halálosan beteg testét, szótlánul ment a székre hányt ruhákhoz. Ideges, idegen pillantásokat cserélgetve kezdtek öltözködni mindketten. Most már végleg és szünetek nélkül, a fiú elfojtott szitkokkal a cipőpertli engedetlensége miatt.

– Zongoraóráám van. Sietek – állott fel Irén, és búcsúzva igazította meg a kalapját –, majd frok...

És gyors, szórakozott csókot mímelt, mint a buborék.

Kilibeggett, rá sem pillantva még egyszer Lajosra, holott ha visszanéz még egyszer, revolvért is lát az ember mellett, komoly tölténnyel, amit lelkesen gyömöszöl bele és sietve, hogy le ne kesse valahogy az örökkévalóságot.

Debreczeni József

BORBÁR SZANISZLÓ KÜLÖNÖS KÜLDETÉSE

I.

Margó egy széken guggolt és felsőtestével az asztalra borulva zokogott. Meztelen, fiús vállalai ritmikusan táncoltak a sírás lüktetésében.

A mennyezetről foszladozó selyemburokban, mint megtépázott léggömb, egy veres ámpolna ereszkedett alá, melynek tompa fénye egykedvűen virrasztott a zokogó futamok felett.

Egyáltalán minden vészesen egyhangú és közömbös volt itt.

Odalenn, a földszinten: a nagyszalonban az agyonhajszolt zongora valami divatos tangót sírt, és a barbár, bús dallamok, mint töltések béklyóiba zárt aranypatakok, monoton mormolással csörgedeztek be ide a félreeső szobába.

Borbár Szaniszló gimnáziumi ének- és zenetanár s atonális zeneszerző, alsóruhára vetkőzve a megvetett ágyon heverészett, hanyatt fekve, renyhe elomlással, szinte megsemmisülten, bizonyos sejtett viadaloikat követő sivár egykedvűségben. Csontvázszerűen sovány teste, melyet számtalan geometriai sík torz és szeszélyes összefutása látszólag csak ideiglenesen illesztett egybe, különös, kényelmetlen helyzetben tespedt. Vékony, csupasz lábszárai túlfutottak az ágyon, s majdnem térdhajlásnál az ágytámlán nyugodva, mint két vállra fektetett felkiáltójelek meredtek előre, csaknem vízszintesen; a ványadt fejpárnák a dereka alá türemkedtek, úgyhogy a feje, mint holmi túlérrett, egzotikus gyümölcs hátra-csüngött, és hegyes ádámcsutkája a levegőt fúrta. Miután egy ideig hasztalan erőlködött, hogy a leányból felbuzgó zokogó hangok és a távoli zongora hangjai között megfelelő ellenpontot találva, a röpködő melódiafoszlányokat fűgába gyűjtse, elveszítette türelmét, és indulatosan rászólt a leányra:

– Margó! Ha el nem hallgatsz, bizony isten, nyakon öntelek egy pohár hideg vízzel.

A leány felemelte könnyzáporos arcát, amelyen, akár egy elhasznált palettán, kusza sávokban és szabálytalan foltokban rajzolódtak a feloldódott arc- és szemöldökfesték, s egy múltó percre lenyelve a zokogást, kiobbantotta méregbe gyűlt fájdalját:

– Mit? – tájékozott. – Még beszélni merészség, te éhenkórász csirkefogó, te muzsikáló naplopó! Ha nem tetszik valami itt nálam, elmehetsz, akár sohase lássalak többé!

– Jó! – mondotta zordonan Borbár, s kikászálódott az ágyból. – A kiutasítást egyszer s mindenkorra tudomásul veszem – fűzte még hozzá, miközben nekilátott az öltözködésnek. Vékony sasorra izgatottan szimatolt, szaglászott a levegőben, bíborosra gyúltan, mint egy különös hőmérő, a sértődöttség lázas hevét mutatta. Ám azért cipőfűzés közben néha lopva, békülékenyen a lány felé sandított, de az mindenről elfeledkezve már újból elmerült a könnyeibe. Borbár felöltötte ezerráncú, nevetségesen bő raglánját, mely alól hosszú gólyalábai, a lompos, széles nadrágszárakban, jóval térden felül kilátszottak, s némi torokköszörülés után esetlenül meghajolt a lány felé:

– Búcsúzom, kis Margó, jó éjszakát! – szavalta érzelmesen. – Azt hiszem, mi ebben az életben többé nem találkozunk.

Margó feltekintett. A zokogás a torkába rekedt. Sírástól duzadt szemhéjai mögül előbb csodálkozásra tágultak a szembogarai, aztán éktelenül kacagni kezdett. Vékony csontú, szinte nippyszerű madárteste lecsúszott a székről az ócska szőnyegre, az asztal alá, s ott borzongott, fújtatott: nevetőgörcsökben fetrengve.

Borbár komolyan, sőt komoran bámulta ezt a nevetőorkánt, holott a jókedv ragálya már őt is megfertőzte, s torkában viszkett, ficáinkolt a nevetőinger. A legszívesebben a lány mellé feküdt volna, hancúrozni, hemperegni, ölbe kapni a drága kis testet, mely most a lába előtt kígyózott, mint egy finom művű játékszer, örökmozgásba tébolyult rugókkal. Ám helyett nagyképű magyarázatba fogott:

– Nézd, kislányom, én igyekszem megbocsátani, sőt megérteni a te hirtelen hangulatváltozásaidat, de – hidd el – amit az utóbbi napokban művelsz, az nemcsak megbocsáthatatlan és érthetetlen, hanem egyenesen idegrendszered beteges elváltozásaira mutat. Talán orvoshoz kellene fordulnod, amíg nem késő!

Margó elnémult. Elkomolyodott. Kimászott az asztal alól. Az aranyozott ráámájú falitükör előtt kölnivízzel gondosan lemosta az arcát, s bár nyugodtságot erőltetett magára, bal kezében remegett az illatszeres üveg.

Borbár rendületlenül tovább beszélt, de most már izzón, fel-dúltan, bujdosó indulattal:

– Én zenével foglalkozom, és így nem idegen előttem az extázis, mi betölt s megragad, felelem s a mélységbe dönt, ismerem az egész nagy lendületet, a kába szédülést a könnyek és kacagások közös mezsgyéjén. És tudok többről is, érzésohányokról, mik elől a szó rémülten visszapattan, s álétan menekül a gondolatatlanságba, a tudat alá, s ott szűkül, mint az úzótt eb. Tudok egye-

bet is... Mindent tudok... – kiáltotta végsőkig felgyúltan, és karjait egy egyszerű lendülettel a magasba hajította, mintha egy roppant zenekar előtt állana, szédítő fortissimók vezénylese közepe: – És mégis... mégis azt hiszem, te eltévedtél az érzések és ösztönök őserdejében, és egy józan kézre van szükséged, hogy ki vezessen újból az útra, melyet hosszú időre büntetlenül el nem hagyhatunk...

– Szóval azt hiszed, örült vagyok! – kiáltotta elkeseredetten Margó, és összegyűrt, kölnivizes zsebkendőjét a szoba sarkába hajította.

– Á, ne használjunk ilyen erős szavakat – védekezett Borbár –, talán csak az idegeid nincsenek rendben. Hiszen ez a te foglalkozásod mellett nem is lenne olyan nagy csoda!

– Az én foglalkozásom... – hördült fel a leány megsebzetten, és végigvágódott az ágyon. – Az én foglalkozásom... – ismételte könnyekkel a hangjában, és valami rettenetes sértés, visszavágás után kutatott az agyában, de nem lelt ott mást, csak hangtalan kétségbeesést.

– Bocsáss meg! Nem akartalak megbántani. Csak azt szeretném végre megértetni veled, hogy milyen bizzar, igen, milyen hihetetlen az a szerelem, amit te a walesi herceg iránt érzel, milyen reménytelen... ó, reménytelen – nevetséges a sok átsiratott éjszaka és álmatlan nappalod. És milyen szívet tépő, hogy olyan kitartással virrasztasz e torz érzés felett, mely megcsúfol engem... megaláz téged... Miért mindez a komédia itt közöttünk...? Mondd, mi célja van mindennek?...

De a szavak visszhang nélkül folytak tova, társtalanul, mint magános patak egy titáni pusztaság mélyén. A leány érzéketlenül figyelte a beszéd csobogását, s mikor elhalt a hang, belesuttogott a vörös félhomályba, forrón, imádságosan:

– Mert szeretem... Mert szeretem...!

– Nem szereted! – kiáltotta Borbár indulatosan. – Nem szereteted! Hiszen nem ismered. Legalább egyszer kellett volna a lehetét beszívnod, hogy elborítson a láng, felgyúlj, lobogj... belészeress! A szerelem hús, amit érzékelhetünk. S mert húsból fakad, húst kíván... És aki nem mutatkozott meg előtted a valóság élő pompájában, nem csillogtatta feléd szemét, lüktető meleg vérét, a bőr színes szőnyege alatt, azt nem szeretheted! Amit te érzel, az csak áhítozás a szerelem után... Érted? Ó, te nem értesz engem!...

– Nem ismerem, azt mondd?... Ó, milyen jól ismerem...! Azt mondd, a szerelem hús! De hát én idegen húson át érzem az

ő húsát, az ő véré... Érts meg!... Más csókján keresztül az ő csókját fogadom! Telítve vagyok vele! És ha sírok, csak boldogságomban sírok... Jöhet akárki mellém, én csak őt ölelem... behunyom a szemeimet, és csak őt látom... Nézd! – kiáltotta az ágyról lepattanva, egy dobozt vett elő a szekrényből. – Ezt még nem láttad! – és a doboz tartalmát Borbár elé öntötte az asztalra.

Képek voltak ott. A walesi herceg fényképei, melyeket képeslapokból vágott ki. A walesi herceg gyalog, lóháton, kocsiban, autón, golfozás közben, ülve, állva, fektében, civilben, egyenruhában, nadrágban, szoknyában... Egy dombos papírhalmaz, melyből egy szőke fej és egy egészséges fogsor világított teménten változatban, most vörösés fénynyilakkal, mintegy meglelevenedve, vérre kapva az ámpolna világításában.

Borbár elnémult. Szórakozottan vágkált a képek halmazában. Néha egyet-egyet felemelt és megnézett.

– Bulldogképe van! – állapította meg végül fennhangon. De szíve elszorult. Ezt szereti Margó?! Ezt a zenei analfabétát?! Mert hiszen az angolok mind botfűlűek! – Érdekes – mondta –, Londonnak, a világ legnépesebb városának nincs állandó operaháza! – És most már felszabadultan, csúfondárosan felnevetett.

– Mit törődöm én az operaházzal, ha van egy walesi hercegük! – szólt Margó, és rajongón, elfúlt gyönyörrel belecsókolt a képek közé. Majd féltő gondossággal összerakosgatta a kivágott újságlapokat.

Borbár tanácstalanul váltogatta a lábait. És arcán, ezen a bús, szögletes mértani ábrán is, fekete tanácstalanság bujdosott. Aztán elfojtott sóhajjal elővigyázatosan leereszkedett egy rozszant nád-székre.

– Margó szívem, adjál innom valamit... Bort, pálinkát, konyakot, tüzet, lángot, mit tudom én, csak alkohol legyen benne...

– Ne igyál, Szani – könyörgött a lány. – Hiszen jól tudod, hogy haragszanak, ha idefenn iszik a vendég... És nem is szabad itt alkoholt tartanom... – De Borbár szenvedő arcát nézte... Igen, a vérző szenvedést, mely eloszlott ezen az arcon, megbújt a szemek udvarában, sirt a száj szögletében... És ez megejtette. Minden további kérlelés nélkül egy nagy üveg konyakot bányászott ki valahonnan az ágy mélyéből, a matracok obskúrus rejtekéből.

Borbár hosszú kortyokban öntötte magába az italt. Ádámcsutkája tébolyult harcot járt a harapós szesz élvezésében. És a szesz csodálatosan megváltoztatta külsejét. Szemeit tűz futotta be, arca kipirult, nekigömbölyödött, hosszú, fekete hajfűrtjei meglengtek valami ismeretlen eredetű szellő fuvallatában.

– Margóm, galambocskám! – szólt, miután kellőképp megköszörülte torkát. – Fontos mondanivalóm van a számodra!

A leány elpirult. Tudta, ő, milyen jól tudta, mi következik. Leült a szőnyegre, Borbár lábai elé, és arcát felé tárva, megfagyott tekintettel leste a lecsurgó szavakat.

Borbár szinte felmagasztosult a perc fönségességében.

– Elhatároztam, hogy kiváltalak innen. Feleségül veszek... Nagyságos asszonnyá teszek... Úrinő leszel... Tanárné... Gimnáziumi ének- és zenetanárné...!

Margó ültében átkarolta a remegő gólyalábakat, és halkán elsírta magát.

Borbár újból ivott...

– Szani, ne igyál! – kérlelte a leány.

De Szani ivott...

– A feleségem leszel... Gondomat viseled... – dadogta. – Mindennap tiszta kottapapírt készítesz a zongorámra. Befejezem az operámat. És dől majd hozzánk a pénz... Eljön végre a dicsőség is értem... Kislány! A bécsi Staatsoper, a milánói Scala, a New York-i Metropolitan hajba kapnak a darabjaim felett... Tudod, ki vagyok én?... Ó, ki vagyok én!...

Borbárban forogtak a tervek, forogtak a képek, tüzelt a konyak...

– Meleg van itt, Margó! Nyisd ki, szívem, az ablakot!

De levegő nem jött a szobába. Az ablak egy oldalt kigyózó folyosóra nyílt. Borbár lehányta magáról a raglánt, és ruhástul az ágyra dőlt.

Margó melléje bújt.

– Igen, simogasd a homlokom – rebegte Borbár. – Űzd el a gondokat, kergesd el a fehér macskát...

– A fehér macskát? – riadozott Margó.

– Igen, a fehér macskát... – susogta. – Az kínozt, az üldözt... Kiűz a lakásomból, felvesz a legjobb álmomból...

– A fehér macska? Eddig nem szóltál erről...!

Borbár felült az ágyban. Arcán titkolt messzi lázak bíbora révedezett. Szeme fehérjében, mint vijjogó fekete madarak, röpdöstek a szemgolyói.

– Nem tudom, miért üldözt egy idő óta... Régen, gyerekkoromban megvakítottam egyszer egy óriási fehér kandúrt. Egy pajtásommal becsalogattuk a lakásba, és az ajtó közé szorítottuk... A feje a mellő lábaival a konyhába szorult... A fara a hátsó lábával kívül rekedt... És én egy izzó vaspálcikával kiszúrtam mind a két szemét...

– Úristen! – sikongott Margó, és kiugrott az ágyból. Szemeiben az undor, a rémület, a szájalom lobogó szintézise gyűlöletet gyújtott. – És mi történt azután...? – szakadt fel belőle a kérdés, s karjait, mintegy irgalomért könyörgőn, a férfi felé tárta.

– Nem tudom... – hebegte Borbár. – Sírt, sikoltozott, furcsa, vinnyogó hangon, mintha egy zokogó gyerekkórus hangja szűrődött volna fel valahonnan, valamilyen ismeretlen mélységből... A föld alól... Vagy belőlünk... Én nem tudom... De mi is sírtunk, én és a pajtásom...

Odalenn a földszinten a nagyszalonban a zongora hirtelen elhallgatott, s mázsás testével a csönd zuhant a két ember közé.

Borbár keze fejével megtörölte verejtékes homlokát.

– Aztán eltűnt – suttogta már inkább magának. – Soha többé nem láttuk viszont... De most egy fél éve, annyi év után, újból felbukkant... – kínlódott. – Nem, ne ijedezz, nem vagyok örült! Igen, újból megjelent. Néha éjszakánként, mikor hazafelé tartok, találkozom vele... Útközben az utcán, az úttesten, a gyalogjárón megvillan a szőre, fehérén izzón... Olykor a háztetőkön követ egész hazáig, hangtalanul, s hiába futok előle, megelőz, és a kapuban vár reám... Múltkor az ágyamban letem, amikor hajnalban hazaértem... Rásütöttem a revolveremet, de eltűnt a lövésre, mintha a föld nyelte volna el... Tegnap éjjel egy idegen ház nyitott ablakában ült, és üres szemeivel a teliholdat bámulta...

– Nem igaz! Mondd, hogy nem igaz! Tréfálsz?! Ugye tréfálsz?! Mondd, az istenért, mondd, hogy tréfálsz...! – hörögte Margó, és körmeivel a saját arcát tépte, testi fájdalom után áhitozva.

– Azt hiszed, nem igaz...? – kérdezte a férfi bizonytalanul.

– Nem igaz! Részeg vagy! Álmodtad az egészet! Mondd, az istenért, mondd! Beszélj! Mi van veled? Miért hallgatsz?

De Borbár már nem figyelt rá. Nesztelenül leszállt az ágyról. Óvatosan a hátsó zsebébe nyúlt. A revolverért.

– Nézd! – susogta, lehelte, s fejével az ablak felé intett.

Az ablakdeszkan egy óriási fehér macska ült. Közömbösen, mozdulatlanul. Hószín szőréen lángot vetettek az ámpolna sugarai. Feje: kaotikus bánatok e torz szekrénye, mintegy elviselhetetlen súly nyomása alatt, oldalt konyult.

– Most végzek vele – mormolta Borbár, és célba vette az állatot.

Margó felordított. És sovány, kislíus teste a gyűrött rövid ingben, széttárt karokkal, mint fehér árny röpült az ablak felé...

II.

A terem túlfűtött levegőjét fojtóvá szűrte az olcsó parfüm éme-lyítő illata, melybe néha enyhe izzadságszag kúszott, mint bika-nyál az őszi tarlók rozsdás teste felett. A hallgatóság részére fenntartott padokon bágyadt éjszakai nők hervadoztak. A rikító hajak és az ünneplő ruhák őrző színfoltjai közül csak itt-ott világított egy-egy férfifej.

A törvényszéki elnök arca tejszínű volt. Teste, lehelete tejszagot sugárzott. Egy roppant méretű csecsemő, kócbajusszal az orra alatt. Savószínű szemei panaszosan röpdöstek hol a vádlottra, hol a tanúra.

– Istenem! – nyögte kétségbeesetten. – Ez valóságos bolondok háza. Hát csak úgy, ok nélkül lőtt magára?

– Nem tudom, kérem – rebegte Margó magába roskadtan, és sápadt, megkínzott arcán könnyek kergetőztek.

– Hol sebezte meg a golyó?

– A tüdőmbé fúródott...

– Meddig feküdt a kórházban?

– Hat hónapig...

– Most térjünk rá az ominózus fehér macskára! Feleljen egész érthetően: magára célzott a vádlott, vagy a macskára?

– Nem tudom, kérem... Én igazán nem tudom...

Az elnök arcán bíborhullámokat vert az indulat.

– Figyeljen ide! – mondotta ijesztő komolysággal. – Mikor dör-dült el a fegyver? Amikor maga az ablakhoz ugrott, vagy később, mikor már testével fedezte az átkozott állatot?

– Már az ablaknál állottam, amikor eldördült a pisztoly...

– Szóval – kiáltott ünnepélyesen az elnök –, Borbár tulajdon-képpen nem a macskát, hanem magát akarta lelőni!

– Nem tudom, kérem... Én igazán nem tudom...

– Féltékeny volt Borbár magára?

– Igen, azt hiszem... – susogta a leány.

– Okkal? Á, bocsánat, nem erre vagyok kíváncsi! Kire félté-kenykedett?

– A walesi hercegre...

Az elnök hűsös, piros kis száját kerekre formálta a csodálkozás. Bajusza meglegett az orra alatt.

És a hallgatóság soraiból felröppent egy harsány kacaj, mint fehér sirály a sötét tükrű tenger felett. Utánabúgott a terem.

A festett arcú, cifra ruhás rosszlányok egymásra borulva nevettek. Mintha egy vedlett tollú papagájhad rikoltozott volna.

De amint elült a jókedv, a legutolsó padsorban hangos kortyintásokban zokogni kezdett egy viharvert asszony... Bódító csönd permetezett a szagztatott hangok köré... A rút, torz sírás, úgy rémlett: valamely egyetemes sors tragikumát panaszolja, és előbb fáradtan, társtalanul folydogált a terem döbrent némaságában, majd – mint holmi fantasztikus orkeszterben – mind több és több hang vegyült egy borzasztó egyvelegbe... A kalapok félrecsúsztak, a fejek lekókadtak, a fáradt, elnyűtt keblek ziháltak, fújtattak...

– Őrítsék ki a termet! – süvöltött az elnök.

S a teremszolgák ólmos léptekkel megindultak.

III.

– Kezdődő delirium tremens – állapította meg a törvényszéki orvosszakértő. – A fehér macska fantomja megszokott tünet az elmezavarok ezen válfajánál.

Borbárt a bíróság az enyhítő körülmények kellő mérlegelésével, egyévi börtönre ítélte. -----

----- Száz év nagy idő. Húsz év még nagyobb. De egyévi börtön olyan beláthatatlan hosszú, olyan végtelen, mint a hangya egynapi útja, melyet időben fel nem becslhetsz, térben fel nem mérhetsz. -----

----- És mégis: egy koratavaszi reggelen megszakadt az éjszakák és nappalok szörnyű körforgása. Megállt az idő, s a börtön egy szívdobbanásnyi időre kitátotta vaspántos száját.

Borbár egy percre kábán belefülelt az utca zsibongásába, majd undorral kiköpött:

– Ez az élet...! Az én életem...? – vicsorgott robbanó dühvel, és kitárt szájjal belekapott a ködbe, a levegőbe, mintegy megmarva a világ testét, mely ott terpeszkedett előtte az időtlenség örök kárhozában. Aztán fáradtan nekilendült az utcának. Lábai gépies lóduállással vitték a cél felé, mely megbújta a szándék alján, settenkedve, önmaga előtt titkolózón, mégis valami mágneses vonással.

De amikor a szűk kis utca elébe kígyózott az örömök bús házai-
val a megtépázott ködfátylak alatt, szíve megsajdult, léptei fel-
aprózódtak, meg-megállt erőt gyűjtve, s végül a ház előtt: a cél
előtt tikkadtan nekidőlt a nyirkos falnak, és két könnyesepp for-
rósodott a szeme szögletébe.

Egy lompos vénasszonyt csalt ki a falicsengő sívítása.

– Margó? – sipítozott a vén nő Borbár arcába. – Nem, ilyen ne-
vű kisasszony nincs nálunk a házban. De várjon csak – kutatott
emlékezetében, segítségül híva lúgmarta tenyerét, melyet fontos-
kodóan a homlokára illesztett. – Nem Máriának hívták azt a le-
ányt? – kérdezte aztán gyanakvón. – Az lesz az a bizonyos! Űris-
ten, szegény Mária... akire nemrégiben egy gazfickó fegyvert fo-
gott... Ugye arra gondol? Hát bizony, szegény Mária meg-
hött...!

– Meghött... – ismételte Borbár lomhán, értetlenül, inkább
nyelvével ízelve a szót.

– Az meghött... – kiáltotta még egyszer a vénasszony, most
már élénken, majdnem vidáman. – Már fél éve is lehet – megmér-
gezte magát... Szerelmes volt valami nagyúrba. Királyba vagy
hercegbe, már nem tudom. Mások meg azt mesélik – hajolt titko-
lózón Borbárhoz –, hogy egy fehér kandúrt szeretett... Avval
élt... avval halt...

Borbár szemeit veres vakság futotta be. Nem látott maga előtt
mást, mint két végtelenbe nyúlt, hervadt ibolyaszín ínszalagot,
melyekbe itt-ott, úgy rémlett, kilométernyi távolságokban, egy-
egy laza, sárga fog kapaszkodott, kétségbeesetten, a kihullástól
rettegően. Heves undor fonódott a torkára, a lábai előtt örvénylő
mélységek szakadtak fel. Néhány pillanatig elveszve hallgatta
vére gyors lüktetését a füleiben, aztán lomhán fölemelte jobb
kezét, és öklével a két tátongó íny közé sújtott...

Mintha sírás, sikoltozás, szennyes átkozódás hangjai ugrándoz-
tak volna utána pajkos hévvel, amint megindult az utca hosszá-
ban.

Most már céltalanul vonszolta testét, melyre a fáradtság agya-
gos sara tapadt. Néha belebotlott valakibe. Olykor ideges, bosz-
szankodó hangok borzolódtak a füle mellett. Egy utcakeresztező-
désnél valaki durván elkapta a karját. Feltekintett: egy autó su-
hant el előtte az úttesten, a mellét súrolva.

A külvárosban egy mocskos képű suhanc homlokon találta egy
hegyes kaviccsal. Megrázkódott. Körültekintett. Néhány lépés-
nyire előtte faforgácsbokrétát himbált a szél.

– Kocsma – villámlott át rajta az öröm, és a nyelve szomjasan kiszökött szikkadt szájszélére.

A második pohár szilvórium után három deci rumot rendelt.

– Rosztopcsinnal? – kérdezte a kocsmáros.

Megvetően félrenézett. – Tiszta rumot hozzon! A legerősebből... – dűnnyögte aztán megenyhülten.

És amint a rumos üveget két ujja között a világosság felé tartotta, a szesz színét vizsgálva, vörös szemhéjai hirtelen legördültek. – Olyan színe van, mint a hajának... – susogta gyengéden, elmélázva. De hirtelen, minden átmenet nélkül, düh hamvasztotta el a szelíd képet. – És valóban őt szerette...! – rágta az indulat. – Meghalt érte... Énértem nem tudott volna meghalni a szajha...! – S az üveget görcsösen marokra szorítva, öntötte le az italt.

Egész nap a kocsmákat járta. A részegségen már túl volt, az ital már nem ért talajt benne, elveszett, felszívódott a vérébe, mintha kiszáradt homokba csurgott volna.

Éjszaka volt, éjfél után, mire további pénz híján beszüntette az ivást egy padlózatlan kocsmában, hol italos emberek sűtkéreztek a dohányfüstös villanyfényben, és a söntés előtt egy púpos fiatalember rég elfeledett dalokat csiholt egy árva citerából.

Az utcák már elmerültek a csöndben és néptelenségben, fény sehol sem látszott, csak az égbolton, hol a megcsonkított újhold koldulva vánszorgott a dús báránylefűszigetek között.

Borbár hű raglánját valamelyik kocsmában felejtette. A kalapja is elmaradt valahol az úton, mint lesorvadt falevél... Neki-lóduló és hirtelen visszatörpanó szelek kapaszkodtak horgas alakjába, amint szeszélyes kerülőkkel haladt a belváros felé. Szorosan a fal mellett lépkedett, gondosan ügyelt arra, hogy a házak sötét árnyékában maradjon. Ha a házsorok olykor megszakadtak, surranva lopakodott a holdfényben, lehunytt szemmel a következő ház védő árnyékába. Közben kusza képek színesedtek benne, határozatlan körvonalakban, elérhetetlen dolgokról: egy meleg ágyról, gőzölögő bablevésről, egy csésze forró feketéről... Egy üres szobáról, hol egyedül lehetne, de melynek ajtaja örökösen tárva nyitva állana...

– Ki az? Ūristen...!

A rendőrörszem, csuklyába burkolózva, egy kapumélyedésben... Kopó, figyelemmel szimatol a loholó magas árny után...

Néhol egy-egy kávéház párás ablakai topázos foltokban virítottak át a sötétségen, mint roppant napraforgók egy végtelen fekete falon... Valahonnan zene permetezett... Megállt... Zongora! Chopin! Legyintett... – Éjfél után Chopint játszik... Haj-

nalban nyilván mérget iszik, vagy felköti magát a függőnyzsinórra – gondolta tovamenőben.

Már a város másik szélén járt...

Egy villaszerű épület előtt aztán hirtelen felágaskodott benne az aggodalom, melyet eddig erővel legyűrt. – De hát hol alszom az éjjel? – kiáltotta majdnem panaszosan.

– A parkban... – felelte egy hang, s gúny és várakozás csendült a szóban, és valami alattomos csábítás settenkedett utána, vonzó és taszító varázs illata érződött, mint egy mérgezett almából.

Rémülten hátrafordult... Nem látott senkit... Visszasompolygott néhány lépésnyire, rátért a kocsiutra, átrohant a túlsó oldalra... Testetlen és hangtalan csönd gyászolt mindenütt...

És ekkor a csöndet halk nyivákolás bolygatta meg...

– A macska! A macska van itt megint...! – fülelt elfúltan a hangok irányába, és megindult... Valami borzongtató vággyal kívánsa is a viszontlátást itt az éjszakában...

De a lábai alatt egyszerre ingoványossá bizonytalanodott a föld...

Egy fa tövében, a sarjadozó füvek között egy fehér folt reszelt haloványan, elmosódottan, mint úzott vágy az álom sötét testében...

– Ó, istenem, milyen parányi lettél...! S milyen nyomorult... hajolt az állat fölé. – Kitetted téged is, mint engem. Egyedül vagyunk itt ébren... Gyere, kis testvércém! – S felvette a macskát, tenyerébe fogta az ösztövről kis testet, lehetetével melengette, aztán kabátja nyílásába rejtette, a mellére, s tolvaj léptekkel tovaosont...

– Ma éjjel itt alszunk – susogta, miközben a park kanyargós ösvényein, a rügyező fák alatt alkalmas pad után kutatott. – Igen, ma éjjel még kemény fekhelyünk lesz, de holnap éjszaka, ó, holnap... palotában hálunk, puha párnák közt... Tejet iszunk aranycsészékből, hozzá véres-eres húst eszünk ezüsttányérok-ból... Jó barátok leszünk... Kibékítéd a dödőregapádat, akit valaha megvakítottam... Ugye, kibékítéd, gyöngyvirágom...? Megmagyarázod neki a megmagyarázhatatlant... Megérteted vele, hogy a vakság nem a legnagyobb csapás, a hibátlan éleslátás néha elviselhetetlenebb... Verje meg az isten, de kemény ez a pad... Úgy, dorombolj, kisangyalom... Nyiau... Nyiau... Éhes vagy? Éhes lehetsz... De hiába minden, ma bizony éhkoppon maradunk... Mít? Tiltakozol? Nem tudsz a gyomrodnak parancsolni...? Lásd, én sem ettem ma... De ittam, ugye, azt gondold? Hát igaz, ittam! Nyiau... Ne nyivákolj...! Éhes vagy? Úgy-

sem adhatok enned...! Miből...? Honnan?... Hogy mondd? A saját húsbomból ennél...? A véremből innál...? Tényleg életrevaló ötleteid vannak... Na lám! Ilyen fiatalon... Még sokra viszed, galambom... Várj csak, hadd kaparintom elő a zsebkezesemet... Látod ezt a kezdet...? Facér, mihaszna kéz ez, de most hivatást teljesít... küldetésben jár...! Nyia! Ne nyivákolj... Ne vágj közbe...! Hallgass meg nyugodtan...! Látod, átvergődtem a gyermekkoron, a születő érzések és a legyűrt ösztönök egyenlőtlen harcában... átnyomorogtam a diákkort, úristen, micsoda nagyszerű koplalásokkal, micsoda mámorító aszkétaböjtőkkel, s a tanári oklevéllel a kezemben is éheztem néha, sokat fáztam, dideregtem, olykor a külső hidegtől, másszor meg a belső, jeges láztól, aztán szenvedtem, szerettem, szerettek – bár ez nem egész biztos – öltem – ez egész biztos... ide fülelj! megöltem egy leányt, mert mást szeretett, de börtönben ültem érte... És mégis céltalan volt az életem...! De ma, ma elérkeztem a célhoz! Azt kérde, miért, hogyan...? Úgy, aranybogarom, azért volt mind e nyomorúság, szenvedés, hányattatás, könny és vér, hogy egy magányos éjjelen rád találjak és megmentslek az éhhaláltól... Ez volt az én küldetésem...! Várj, rózsailatom, látod, a kezem fejét hasítom fel, meglékelem, mint egy dinnyét... Fáj... Ó, istenem, hogy fáj... Nesze, itt a vérem... Igyál...! Ízlik...? Érdes a nyelved...! Istenem, milyen érdes a nyelvecskéd... É-r-d-e-s... é-d-e-s...

Gál Ottó

NÁSZÉJSZAKA

Az aranyzóke királyleány türelmetlen volt. Olyan lassan haladoklott az este, a homály félénken és bosszantó, kényelmes óvatossággal szötte szürke szálú köpönyegét, melybe azonban itt-ott még beletévedt egy rőt alkonyi sugár, a kikötőben még kurjantásos zsvivaj zsongott, s az éjjel oly lomhán, oly fáradtan közelgett a város felé, mint mogorva sánta koldus.

– Don Ramiro!

Az ifjú hercegnő széjjeltárta kezét, és megborzongott vágyának erejétől, a következő órák paráznás ismeretlenségétől. Bárcsak már ájult, fekete csend terülne el a vén Vesuvio tövében, és a parti hullámok fáradhatatlan játéka vibrálna az éjszakában. Bárcsak már éjfél volna és bűn és bujaság és boldog bódulat... Nyugtalanul a tükörhöz lépett, de már csak sejtette képmását, a rózsaszín selymet, a fehér nyakat, a felvillanó karokat. Megrázta a fejét, hogy szikrázzon, lángoljon az aranyvörös haj a tompa, hálógos tükörben, de akkor a görög rózsaoaj kábító illata szinte megtántorította. Néhány ideges, szaggatott mozdulatot írt le a sötétségben, lábával toppantott egyet, ökölbe szorította puha, párnás kezét, mely már nyirkos lett az izgalomtól és oly elszántan vetette le magát a csipkés ágyra, mintha hosszadalmas, csillapíthatatlan zokogásba akarna kezdeni.

– Don Ramiro!

Szíve sietve kalapált, arca tüzelt, mint a szenvedély parazsa, melle szaporán lélegzett; egészen kimerült a vágyak szomjúságában, a céltalan nyugtalanságban, a bizsergős türelmetlenségben, de azért nem süppedt belé a nyugodalmas elfáradásba. Lassanként lehiggadt, ellankadt, mint színes, virgoc madárka, melyet az afrikai partokról hoznak és szűk kalitkába zárnak az olajbarna hajósok, de ellankadásában viszont a vétkezés, az önvádolás szigorúan fenyegető rémei kísértették. Esztelenség, meggondolatlanság volt a kulcs átadása, a beleegyezés, a rábólintás a mai éji kalandba, az a könnyű ledér, omlós elbódulás Castel di Sangro narancsligetében. Léhaság meg ostobaság volt ennek a kalandnak elkezdése. Don Ramiro egyszerű nemes, ő pedig királyleány. Don Ramiro apródja, szolgája csupán, s mégis neki akarja adni lányágát, hamvasságát, első asszonyi éjszakáját akkor, amikor

királyi jegyese van túl az Alpokon. De jegyesét nem ismeri, és Don Ramirót szereti, és Don Ramiro kell neki, kell neki, kell neki...

– Don Ramiro...

Halkan, alázatosan, jámbor arccal belépett a fenséges hölgy bizalmas komornája, álmos mécesst tartva kezében. A vágyakban vergődő hercegnő felijedt, és durva hanggal fizetett a felijesztésért.

– Nem tudod korábban hozni a mécesst? Csak tedd le hamar, és takarodj le a szobádba, ma éjjel nincs szükségem rád.

A komorna tipegését, a mécses elhelyezését a Madonna képe előtt alig tudta kivárni. Minden mozdulat oly vontatottnak, oly véget nem érőnek látszott, mint a kínpad gyötrelmei. Mikor végre a bizalmas cseléd elmondta mézes, alázkodó jókívánatait, és betette maga után az ajtót, megkönnyebbülve felsőhajtott, majd hirtelen felugrott a széles ágyról, és kitekintett az ablakon. Az égről eltűntek már az utolsó rózsaszínű meg narancsvörös leheletek, elvéve csillagok csillantak fel, a Vesuvio mint hatalmas, öreg komondor, bóbiskol a város mögött. Pizzofalcone erődje sápadtan fehérlik elő a bodros feketeségből, mint szürke folt a szurokszínű komondor hátán. A Piazza delle Corregián elült már a vásári zaj, mint elálmosodó légydongás, a mólón még felhangzik egy-két rikoltás, mely riadtan, tétován szalad bele a kába elszunnyadásba, itt-ott nyugtalan szövétneklángok imbolyognak a horgonyozó gályák fedélzetén, valahol pedig a Castello dell'Ovo felé gitár- és énekhangok bújnak elő egy mocskos kocsmából és röppenek szét a szelíd elcsendesülésben, mint tarka, bársonyos égi pillangók.

Az elpihent város, a hűvös illatú éjszaka kissé lecsillapította nyugtalanságát, mohó megkívánását, de egyúttal töprengővé, tűnődővé is tette, a lehűtött lélekben gondolatok fakadtak, azonban már ijedtség, vádolgatás, megbánás nélkül. Vőlegényére gondolt, akit még sohasem látott, aki cifra, görbe kardú és különös fővegű követeket meg furcsa, otromba ajándékokat küldött. Nem oly fiatal, mint Don Ramiro, de híres hadvezér... Az aranszőke hercegnő vállat vont, az ismeretlen vőlegény fogalma pedig oly idegen, oly távoli lett, hogy hamarosan elfakult a közönyös, északi messzeségben. És megint csak Nápoly terült el előtte, amelyet talán nemsokára el kell hagynia, talán örökre. Ijedt fájdalom borszongott végig rajta, majd valami kemény, elégedett dac szilárdult meg lelkében. Elmegy, ha éppen kell, de mindent magával visz; a sudár citromfákat, a fehér virágú mirtuszokat, Sorrento búbá-

ját, az apuliai mezők zsege, tavaszi zöldjét, Puzzuoli kékes erdeit, Salerno buja berkeit, hol karcsú driádok kacagva hancúroznak, s ahol esténként a vén Pán sípolását lehet hallani, Vergilius legendás sírhantját. Aversa várának komor regényességét a gyermekévek ködös képeivel, a végtelen tengerek kékségét, a nancserdők illatát, a flegrei rétek hímes köntösét, melyen Szent György havának szellői pajkos gyermekek módjára szaladnak tovább. És magával viszi a Castello Nuovo édes meg szomorú emlékeit, a szobák illatát, erkélyek, folyosók, kápolnák meghitt és megszokott zugát, nászok, gyászok farsangok, húsvétok, győzelmi ünnepek és pápai látogatások füledt pompáját, a diadalkapu doborműveit, ferreri szent Vince nyájas oltárképét, Pontano és Masuccio novelláinak lenge érzékiségét, és magával viszi apródjának csókját, a szerelem első nagy éjszakájának vad, varázsos, vágylűktetős gyönyörűségét.

A szomszéd szobában tompán, boldogan csettent a zár, majd sejtésesen fojtott nyikorgással felnyílt az ajtó. A nyugtalanul sóvárgó hercegnő megkönnyebbülten, ijedt gyönyörűséggel lélegzett fel, majd odarohant és odabújt Don Ramiro keblére, mint üldözött állatka, mely már régóta keresi azt a biztos, meleg helyet.

- Nem látott senki? - susogta.
- Senki, drága diva.
- Mennyit adtál az órnek?
- Egy arany dukátot.
- És... mondd csak...

Don Ramiro átkarolta a puha testű hercegnőt, kinek feje hátraesett, mint az elalélté, és utánakapott a félig nyitva hagyott szájnak. A királyleány kissé feleszmélt, majd ingerkedően ellenkezni próbált, megrázta aranyszőke hajzatát, és kiegyenesedett. A rózsaoalaj tikkadt, gerjesztő illata elsöpörte az utolsó hideg gondolatot, az értelem utolsó józan fénysugarát. Ködös kábulatban, zsongó süket-ségben, álomszerű talajtalanságban úsztak, mint összesimult felhők a végtelen tavaszi kékségben. Egyszerre csak végighasad a selyemköntös, mint boldog sikoltás. Néhány csillagszem szelíd közönnyel bepislog az ablakon, lent andalító azonossággal verődnek a hullámok a vár szikláihoz, a mécses meg-megrezdül, két nyurga szűnyog zizegve repked a bágyadt láng körül, a Madonna valószínűleg lehunyja szemét, a hercegnő pedig erőltlenül dadogja:

- A tiéd vagyok, te... édes, te... gazember...

Álomszerű nesztelenséggel csukódott be az ajtó, azután fojtott, döbbenetes csend, majd óvatosan felcsuklik a folyosóra vezető ajtó zárja, Don Ramiro most kúszik tova a sötét falak tövében, most biztosan már a lépcsőhöz ér, most megrázza az őrt, aki álmosan dűnnyög, talán tiszteleg is és arca felderül, ha kerek, hideg ducato csúszik tenyerébe... A hercegnő simán, nyájasan, anyáskodóan követte apródját az elképzelt úton, a szunnyadó város néptelen csöndjében, mint hűséges árnyék a vándort. Nem gondolva zavarokra, kellemetlenségekre, melyek Don Ramiro útjába torlódnak, és már higgadt örömmel, hatalmas vágygal tervezve a holnapot, a holnapután, az újabb alkalmat, a rejtett besurranást, a szeretkezés mielőbbi kótyagos éjszakáit. Valami nagy, redőtlen nyugalom, derűs, sima tükrű szélcsend, elégedett jóllakottság öntötte el kedélyét, mint teli gyomrú emberét napsütéses ebédután. A megbánás, a lelkiismeret-furdalás idegen és ismeretlen érzések voltak, akárcsak a bűn, a vétkezés gondolata. Már nem volt ittas az első együttlét buja titkaitól, mégis vádolni, sajnálni vagy elítélni nem tudta magát, minden oly egyszerűnek, oly természetesnek tűnik fel előtte, mint a hajnal ébredése vagy a vadrózsák virágzása Volturino völgyében. A távoli, nagy orrú király, aki nőül kérte bozontos, vidám arcú urak útján, olyannak tűnt most fel, mint szívtelen zsarnok, akit édes, sőt szükséges dolog megcsalni. Az a híres, harcos király akarja, hogy itthagya Nápoly kék egét, a messzi vitorlák vidám villanását az ezüstszürke tengeren a Lucullus, Plinius, Cicero és Vergilius dicsőítette földet. Leendő ura most úgy állt előtte, mint borzas, barbár, pattogó beszédű férfiú, aki ásítva olvashatja Petrarca szonettjeit. Gyűlölni nem tudta, különösen most nem, tompa, édes kifáradásában, mosolygós kielégültségében, a mámor lankadt utóízében, de sem rokonszenv, sem szájalom, sem bosszú, sem érdeklődés nem támadt benne idegen jegyese elképzelésekor. A fehér homlokú királylány jól tudta, hogy országos és családi érdekek, titkos szövetség, rejtett célok, fodros fondorkodások kötik meg a felséges frigyeket.

Puhán, párásan pirkadt. Valahonnan, távoli hegyi utakról fakó kolomphangok érkeztek, olykor egy kakaskukorékolás jelezte az éjszaka haldoklását, hús szürke párák feküdték a sápadtan derengő tengerpartot, a poshadt, alacsony ivókban pedig borgózősen hortyogtak az asztal alá csúszott condottierek, Don Ramiro már biztosan hazaérkezett, talán már le is feküdt, elmondta imáját, és most órála álmodik. Szép fejének süppedt nyoma még itt maradt a párnán, harapós csókjai még ott sajognak a fehér vállon...

A kéj finom, halkuló hullámai bűvös bágyadságba hintázták az arany hajú királyleányt, a jóllakott vágyak elbóbiskoltak, s a selymes szemkagylókra csókot lehelt az álom.

Mikor felébredt, édes, vidám világosság hahotázott körülötte a szőnyeges, illatos hálószobában. A fonnyadt komorna, aki a kövér kapuőr bizalmassága folytán már mindenről értesült, nyájaszkodó beszédbe kezdett:

– Milyen édesen aludt a fenséges donna! Biztosan angyalokról álmodott vagy a paradicsomról. Már kora reggel itt volt a fővadászmester, hogy elindul-e fenséged ma Astroniba, vagy pedig Cummaeba rándul ki? Azután itt volt maetro Abbate Antónia sok írással a hóna alatt, és itt volt Diomede Caraia is, hogy fenségednek jó reggelt kívánhasson, de én nem mertem megzavarni a fenséges donna édes álmát. Biztosan fáradt lehet úrnóm, meglehet, hogy a tegnapi hegyi séta merítette ki fenséged erejét.

A kócos hercegnő kiugrott az ágyból, és az ablakhoz szaladt:

– Nápoly! – sikoltott fel együgyű boldogsággal, mint kis gyermek, mikor először pillantja meg a rég vágyott játékok.

Lelkében vidámság, a szertelen öröm ugrándozott, akárcsak pajkos szatír a harmatos erdőben. A titkos nászéjszaka boldogító újdonsága derűs elégedetlenséggel aranyozta be kedélyét, a sürgető vágyások megvalósulása, az édes titkos, buja beteljesülés végtelen vidámságot, kacagós kielégültséget fakasztott bensőjében, és könnyed, virgonc ruganyossággal dörzsölte le puha izmait.

A nap sugarai csillogtak, csuszáltak, csókolództak az azúrkék hullámok hátán, a kikötőben serény kiabálós élet lüktetett, a Piazza delle Corregien keresztül lovas katonák poroszkáltak, a kürtös jókedvűen fújta hangszerét, a lapos fehér főkötőjű asszonyok ijedten álltak félre az útból, nyugat felé gályák indultak útnak a szelíd tengeren, és messziről, mint valami tündéri rege, sápadtan, sejtésesen vibrált Capri szigete.

– Olyan szép nap van ma – mosolygott a királyleány.

– Újhold volt az éjjel – dűnnyögött a fonnyadt komorna, és a mosdóvízbe szagos füvek fűszeres kivonatát cseppentette.

Az ifjú hercegnő öltöztetés közben oly pajkos lett, amilyenek a hű cseléd még sohasem látta. Mikor a velencei üvegkancsóból vizet akart úrnője fehér, formás lábára önteni, a hercegnő meglelte a kancsót úgy, hogy a víz a padlóra loccsant. A harisnyába sehogy sem akart belebújni, haja fésülésénél ingerkedve rángatta a fejét, a mandolavirág színű lovaglórúha összezsugorításánál úgy vonogatta kurta derekát, mint selymes csikó, mikor pedig a komorna a bársonycipőbe akarta bújtatni lábát, édesdeden felkaca-

gott, mintha csiklandoznák, mert hirtelen távoli, nagy orrú vőlegénye, a magyar király jutott eszébe, és maga előtt látta a szigorú, hitvesi homlokot, amint két esetlen, csintalan szarvacska búvik ki belőle.

Szenteleky Kornél

REGGELI KERESZTELŐ

A vadászok átúszatták már a rénszarvasokat a folyón. Az északi hideg elől futottak, és vitték biztosabb, melegebb vidékre a nyáját. A hegyek tetejét hó borította, és a lehelet pipált a hajnali hidegben.

Lauden ébredt.

Rúgott néhányat, ásított, majd lerázta magáról a nehéz illatú, avas subát, nyújtózkodott, és kimászott a sátor alól. Előtte a végtelen havas pusztá. Lenn az erdő fiatal fácskái takaróztak a ködbe, az ég alja lila, szederjes, mint egy halott száj, és Lee őrt áll kampós botjával. A világ minden táján így őrzi a nyáját a pásztor. A Hortobágyon, a Pireneusokban és Ázsia steppéin.

– Szerbusz, Lee!

– Szervusz, Laudicska!

Lee becézte Laudent, kicsit fölényesen bánt vele, amiért a lány gyakran megsértődött. Ő már nem csecsemő, holmi bikfic fruska, akinek barackot nyomnak a fejére, hallod-e, Lee!

– Hogy aludtál, mit álmottál?

– Angyalokkal.

Lauden szűz hóval dörzsölte az arcát. Szőke volt, mint az északiak általában és tizenhat éves. Az apját két év előtt vesztette el, amikor a Szelek Völgyébe ereszkedtek alá, és farkasok támadtak rájuk fergetegként. Az öreg derekasan küzdött, míg az egyik veszett állat át nem harapta a torkát. Most Lee családjával vándorol, és negyvenkét tehene van a nyájban, amit apjától örökölt.

– És mit álmottál te, Lee?

– Én reggelre mindig elfelejtem.

– Én megőrzöm az álmaimat. Ma is láttam, hogy vihar jött nyugatról, a felhők leereszkedtek egész a sátramig, és összekeveredtek a frissen esett hóval. Golyót gyúrtam belőlük, de a labda szétesett, hiába vesződtem.

– És? – faggatta Lee kíváncsian.

– Nincs tovább. Fáztam és felébredtem.

Lee csalódott arcot vágott. A pászturnép szereti a meséket, még akkor is, ha csak álom. Szellemeket fehér lepedőben és kalandos históriákat alattomos rémekről, akik a bátor férfiak útját keresztezik.

Valahonnan messziről szirénabúgás hallatszott.

– A hajó – mondta Lee a füleit hegyezve áhítattal, mintha csodás személyről beszélne –, nincs már messze a tenger.

Lauden izgatottan érdeklődött:

– Hajó! Én sohase láttam még hajót. Tid mesélte, hogy olyan, mint egy cet.

– Igen – erősítette Lee –, egy óriási cet, amely jóban van az emberekkel. A gyomrában kis szobák vannak, és a hátába ablakokat vágtak, hogy besüthessen rajta a nap. Erős, meleg, megbízható, akár a föld, és ha eljön a tavasz, vígan szeli a hullámokat.

– Télen alszik?

– Nem csak vár az öbölben, befagyva a sziklák közé, amelyek élesebbek a késpengénél is. A jég lefogja a hajók uszonyait. Ilyenkor olyan, mint egy lekötözött őrült. Márciusban én is útra kelek a hajóval.

Lauden magánkívül volt az elragadtatástól:

– Veled megyek én is, Lee!

Lee okos feje gőzölgögni kezdett:

– De a tenger háborog! A tenger haragszik a hajóra, akár a csilka, ha a hátára ülnek. Ha elkapja a vakmerőt: vége!

És kezijátékkal mutatta a megsemmisülést. A tisztelendő úr harsogja ilyen sötétben vasárnap délelőtt a proféciát a kistemplom szószékéről. De a lányt nem lehetett lebeszélni, makacs és szívós volt, akár a sarki zuzmó.

– Veled megyek, látni akarom a várost.

A város olyan csudálatos, távollevő nagyszerűség volt a számára, mint a mennyország, vagy a biblia káprázatos kincsei. És amikor a fiú feje nemet intett, bösz, szilaj fiatalossággal rohant rá, felborította, és belökte a hóba. Erősek voltak mindkettőn, akár a forgószél. Lauden verekedett már a csorda élén álló vén rénszarvassal is.

– Te... te!... – nevetett a fiú, és egyszerűen galléron ragadta a lányt, mint egy kölyökmacsát.

Lauden karmolt, harapott, és lábbal tiporta a csendet. A hó porzott körülöttük.

– Hiha, hihi... ha! Na nézzétek csak!

A sátrak lakói ott álltak félkaréjban a birkózók előtt és gyönyörködtek a reggeli tornában.

Lee a nyáj felé somfordált, igazított egyet kicsúszott ingén, kivette zsebéből az éles pengéjű kést, és csak úgy félvállról odaszólt a duzzogó leánynak:

– Az újszülött még nincs megkeresztelve. Gyere segíteni.

Ez nagy tisztesség volt. Lauden talpra ugrott, és már fogta is két kézzel a kis kölyökszarvas fejét, Lee pedig egyetlen nyisszantással levágta az üsző füleit. A barna fülcsonkok holtan hullottak a hóra. A kis szarvas ostobán belebógott a világba, lecsurgó vére nyomban megfagyott, őt magát az ájulás környékezte, de csak tutult fájdalmasan, és hangja elhallatszott egészen a sárga hegyekig, ahol a rablófarkasok tanyáztak.

Tamás István

JÓZSI BAJBA KERÜLT

„Csiszár József 40 esztendő s. kath. jobbágy, aki lólopás végett befogatott, az 1843-ik évi április 11-iki Uri Szék által hetenkint 2 napi bőjt mellett vasban, közmunkában szenvedő egy évi fogságra és fertályévenként veendő 25 páltzaütések elszenvedésére ítélte-tett.”

Az idei esztendő a legjobb akarattal sem mondható a boldogság évének. Sok jó búza termett, az igaz, de az még nem jelenti a megelégedést. A nyári nagy és tartós szárazság kiégetett minden mást. Kukorica semmi sem termett. Pedig hát az kell a szegénynek. A búza meghozza a mindennapit, a kukoricaföld meg a jószág takarmányán kívül azt a kis pénzt, amiből a ruházat meg a lábbeli kitelik, no meg az adó is.

Az a fene, az az adó, hogy a szél verje össze a bokáját annak is, aki kifundálta. Mert az adó az komoly dolog. Aki nem fizeti, annál mindjárt dobolnak. De még rosszabb az, ha az ember már kifizette, és megint jön házról házra egy nadrágos ember, aki rendőrrel jár, és aszondja, hogy a jövedelem- és vagyonadóra még ennyit meg ennyit kell fizetni.

Csiszár Ferkóéknál is megálltak az utcán, fölnéztek a ház numerusára, aztán befelé. Jó szerencse, hogy a burkus a hátsó kertben egy ürgelyukkal volt elfoglalva, mert ha itt talál lenni, nem lett volna jó dolga a végrehajtó úr sárga pantallójának.

A kisajtó nyílására előjött az asszony. A Ferkó a szénapadláson dolgozott. Szigorú Jóska községi rendőr a Ferkó szegrül-végrül való édes komája, csendes Adj' Istennel tudakolta, merre van a Ferkó.

– Oszt minek? – érdeklődött Rozál, az asszony.

– Hát csak a zadó miatt gyüttünk a végrehajtó úrral.

– Má mögint adó! – fohászzkodott Rozál, no majd mindjárt előhívom.

Ferkó már a padláson hallotta az idegen hangokat, és már jött is lefelé. Amikor meglátta az ismeretlen urat, egy halk fohászt küldött az ég felé, amely ha meghallgatásra talál, a végrehajtó úrra nagyon kellemetlen lett volna.

– No mi az a rossz újság – kérdezte.

Erre a végrehajtó úr elővette a nagy könyvét, és abból fölolvastatta, hogy Csiszár Ferkónak még vagy 500 dinárt kell fizetnie adóhátralék címén. Ferkónak leesett az álla a nagy csodálkozástól. Hogy őneki tartozása volna, hát az nem lehet. Mert ő mindig rendszeren kifizette azt, amit követeltek tőle. Megvannak a nyugták, ő nem fizet, mert nem szokás kétszer fizetni azt, amit csak egyszer tartozik.

A végrehajtó még egyszer megnézte a bizonyosság kedvéért a könyvet, de az csak nem változott meg azóta. Márpedig a Ferkó nem fizet, az úr meg nem ad semmit a nyugtákra, hanem azt a tanácsot adja, hogy menjenek be holnap az adóhivatalba, ott nézessenek utána a dolognak, onnan meg hozzanak frást. Ha azután ott rendben találják az ügyet, ő nem bánja. Ezzel azután mentek is.

– Hogy az a jó Isten verje meg az egész históriát, mondta Ferkó nagy tarkóvakarással. Holnap szántani köll mönni, azt el nem lehet mulasztani semmijen munka miatt. Annak meg köll lenni. Egye fene, várjon az az úr.

– Má ijenek vattok ti emberek mind – kezdte el Rozál a sopánkodást. Nem töröttök sömmivel se, hát ha holnap visszagyün ez az úr, oszt doboltatni kezd, kifut mind a két szömöm a szégyöntül. Menj csak, oszt igazidd el a dógodat.

– Má én bizony nem mögyök, ha a fene fenét eszik is!

– Én mögmondtam, én nem akarok az oka lönni, ha oszt baj lössz, engöm ne okój.

– Ne törjön má a kórság, maj csak eligazijjuk valahogyan. Én apcolut nem möhetők. Hanem maj Józsi emögy, oszt rend lössz.

– No csak hogy az eszihöz gyütt kee. Hát jó, mönjön ee a Józsi.

Másnap reggel a Józsi el is indult, hogy a harmadik faluban lévő adóhivatalnál eligazítsa a dolgot. Ott küldözgették szobáról szobára, ami annál könnyebben ment, mert annyi ott a szoba, hogy talán egy királynak is elég lenne. Végre dél felé aztán meg is kapta az írást, hogy Csiszár Ferencnek nincs semmi tartozása, hanem hogy még az állam tartozik neki valami 10 dinárral. Erre kifelé indult az adóhivatalból.

A nagy kapu alatt senki se volt, csak egy szép új bicikli. A Józsinak nagyon megtetszett a szép masina, hát nem tétovázott soká, rápattant, és mint akit zavarnak, uzsgyi hazafelé. Előző

éjjel eső esett, hát az út nem volt jó. Néha bizony le is kellett szállni és tolni a biciklit. Ez se lett volna baj. Hanem amikor a második faluból kiért, hátranézve azt vette észre, hogy mögötte kocsin csendőrök jönnek. Vége volt a szép bicikli feletti örömnnek. Biztosra vette, hogy ezek őutána jönnek, már észrevették a bicikli hiányát, és biztosan látta valaki, hogy ő vitte el. Elkezdett sietni, ahol lehetett, erősen hajtott a biciklit, ahol meg nagy volt a sár, ott futva tolt. Már közel volt a falu. De a kocsi is mindig közelebb jött. A kendergyárnál a kocsi megállt. A csendőrök leszálltak róla. Ezt látva Józsi lelökte a biciklit az árokba, és beiskolt a kukoricásba. Onnan nézte, mi történik tovább.

A csendőrök egy tolvajt hoztak, aki a kendergyárból szerszámokat lopott. Helyszíni vizsgálatot tartottak. Amint végzik a munkájukat, beállít a gyár melletti telepről egy öreg cigány, és nagy alázatosan jelenti a csendőrmesternek, hogy az árokban egy bicikli van, amit egy ember ott hagyott, és azután beszaladt a kukoricásba. Nosza gyorsan egy csendőr menjen a cigány által mondott irányba, és nézze meg, ki volt az illető. A csendőr eredménytelenül, a bicikkel tért vissza. Hogy elvégezték a vizsgálatot, újra kocsira ült az egész társaság, és a csendőrlaktanya felé tartottak. A biciklit az öreg cigányra bízta, hozza be a laktanyába. A cigány egy darabig bírta az iramot, és futott a kocsi mellett, de az őrmester reászólt, hogy ráér, csak hozza lassan.

Józsi a kukoricásban, biztos rejtekhelyéről jól látta a történeteket, amikor észrevette, hogy a cigány lelassít, a kukoricásból kijött, és kerülő úton elébe került. A következő kis utca előtt rátámadt a cigányra, hogy adja vissza az ő biciklijét, és dulakodni kezdett vele. A csendőrök a kocsiról visszanézve látták ezt a jelenetet, és az egyik visszasietett. Ezt azonban Józsi is észrevette, és elfutott.

Otthon Ferkó nagyon megdicsérte fiát, mert az adóügyet ilyen szépen elintézte, sőt kilátásba helyezte, hogy jutalmul vasárnap elmehet táncolni.

Másnap aztán kora reggel jöttek a csendőrök, és a Józsit megláncolva vitték el a laktanyába a biciklilopás miatt.

Így történt, mert Józsiban, a kései ivadékban, hirtelen kivrágzott a dédapa vére.

Vértess V. Károly

